

Ολίγα τινά περί Εκκλησιαστικής Μουσικής στην Πόλη (1860-1913)

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Επώνυμοι μουσικοί της Πόλης διαμαρτύρονται συχνά δια της Εκκλησιαστικής Αλήθειας, για τον περιορισμό του ψαλτικού αναλογίου σε Ναούς της Πόλης, συχνά σε δύο μόνο άτομα[1], καθώς επίσης και για τις «ακατάρτιστες» παιδικές φωνές στον Πατριαρχικό Ναό[2], κάτι που απ' ό,τι φαίνεται, είχε επικρατήσει εκείνη την εποχή.

- [Δρ. Αντώνιος Χατζόπουλος, Σχολικός Σύμβουλος Θεολόγων](#)

Τούτο είχε ως συνέπεια το ακουστικό αποτέλεσμα να «λυμαίνεται τας ακοάς των εκκλησιαζομένων»[3]. Αναφέρονται ακόμη και διορισμοί ατόμων σε ψαλτικές θέσεις δίχως να έχουν τα κατάλληλα προσόντα[4].

Πολλές είναι επίσης οι διαμαρτυρίες για τους αδαείς και κακόφωνους ψάλτες στην Πόλη, που ψάλλουν μόνοι, χωρίς κάποια χορωδία, κατά τρόπο που δεν μπορεί κανείς να κατανοήσει τα ψαλλόμενα και με «ένρινον και υπνωτικόν ύφος», και οι

οποίοι με τις χειρονομίες και γελοίους μορφασμούς «διαστρέφουν τα άσματα από αμάθεια και κακοφωνία»[5]. Οι διαμαρτυρίες αυτές προς τους ψάλτες εκφράζονται και δια του τοπικού τύπου, ο οποίος φιλοξενεί στις στήλες του παρόμοιες «φωνές δυσαρέσκειας»[6]. Η κριτική τις περισσότερες φορές αφορά τους ψάλτες που θεωρούνται οι κύριοι υπεύθυνοι[7], και όχι αυτή καθ' εαυτή την εκκλησιαστική μουσική, για την οποία υπάρχει απόλυτος σεβασμός[8]. Σαφώς δεν απουσιάζουν και οι θετικές σκέψεις για τα μουσικά τεκταινόμενα στην Πόλη, που εκφράζονται και αυτές δια του τύπου[9].

Τα παραπάνω μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα αν σκεφτεί κανείς το γεγονός ότι η παρουσία της εκκλησιαστικής μουσικής στην ευρύτερη κοινωνική ζωή της Πόλης είναι διαρκής[10]. Εκτός από τη σεβαστή μερίδα του τοπικού τύπου, που δίνει, την δέουσα αξία και προσοχή στη μουσική δημοσιεύοντας γνώμες εγκρίτων μουσικών διαθέτει πολλές φορές και μουσικά τυπογραφικά στοιχεία δημοσιεύοντας διάφορα μουσικά μέλη.

Στην Πόλη της εποχής αυτής έχουμε πληθώρα εκδηλώσεων, διαλέξεων, δημόσιων συζητήσεων σε Συλλόγους με την παρουσία λόγιων κληρικών και ομογενών. Το 1879 η Λέσχη Μνημοσύνη του Φαναρίου οργανώνει δύο διαλέξεις στη Μεγάλη του Γένους Σχολή με θέμα την καταγωγή της εκκλησιαστικής μουσικής και τη θεωρία της[11]. Το 1893 ο καθηγητής της Μεγάλης του Γένους Σχολής Ανδρέας Σπαθάρης[12], σε ομιλία του στην αίθουσα του ΕΦΣ για τη επέτειο εορτή του Συλλόγου Ερμής, αναφέρεται γενικά στη μουσική από άποψη επιστημονική, λαογραφική και παιδαγωγική, τονίζοντας συγχρόνως και τις βλάβες που μπορούν να προκληθούν από την κακή χρήση της[13]. Ο ίδιος συνεργάστηκε με τα άλλα μέλη της μουσικής επιτροπής για την κατασκευή του «Ψαλτηρίου» το 1882[14].

Κατά την χρονική περίοδο 1915-1925 γίνονται στην Πόλη και οι πρώτες ηχογραφήσεις εκκλησιαστικής μουσικής από τη δισκογραφική εταιρεία Orfeon-Rekord και γύρω στα 1930 από την εταιρεία Odeon. Αποθανατίζονται έτσι οι φωνές των Πρωτοψαλτών Ι. Ναυπλιώτη και Κ.Πρίγγου. Γενικά οι Πολίτες παρακολουθούν κι μετέχουν στην μουσική κίνηση, που άλλωστε είναι και μια πνευματική έκφραση της εποχής. Ο λόγιος μουσικολόγος της Πόλης Γεώργιος Παχτίκος έλεγε: «Να εργασθούμε συστηματικώς, να ιδρυθούν μουσικά Κέντρα, η μουσική να καλλιεργείται κατά τας γνησίας του ημετέρου γένους παραδόσεις. Έχομεν άφθονον υλικόν. Να διεγερθεί παρ' ημίν ιδία η μουσική συνείδησις. Η χώρα είναι πρωτεύουσα της Θράκης εις την οποίαν εγεννήθη ο Ορφεύς»[15].

[1] «Είς και μόνος δεξιός ψάλτης, είς και μόνος αριστερός μετά 2-3 δομεστίχων καί τινων αγυμνάστων κανοναρχών·ιδού οι χοροί του Πατριαρχικού Ναού»,Ανωνύμου, Η μουσική ανά τον Ελληνισμόν, Μουσική 1913, Κωνσταντινούπολη, σελ. 25-26.

[2]Μάρκ. Βασιλείου, Επισκόπησις της καταστάσεως της Βυζαντινής μουσικής εν Κωνσταντινουπόλει, Ε.Α. 32 (1908), σελ. 39.

- [3] Μάρκ. Βασιλείου, Επισκόπησις της καταστάσεως της Βυζαντινής μουσικής, ό.π.
- [4] Ανωνύμου, Η μουσική ανά τον Ελληνισμόν, Μουσική (1913), σελ.226.
- [5] Γ. Κρητικού, ιατρού, Η εκκλησιαστική ημών μουσική, Ταχυδρόμος, Κωνσταντινούπολη, 1-2.8.1900.
- [6] Σε οξεία κριτική προσκρούει ο ψάλτης Κοντοσκαλίου της Πόλης, Παρησιιάδης, γιά τη μη τήρηση του ήχου της Κυριακής, αλλά και για τον «τεταρτοπλαγιοδευτερόπρωτο» που έψαλλε, Σ. Ρηγοπούλου-Θ. Γεωργιάδου, Διατριβαί, εφ. Κωνσταντινούπολις, 5.5.1901.
- [7] Είναι η εποχή που είναι πυκνές οι εναντίον τους φωνές. Αυτοί θεωρούνται οι μοναδικοί υπεύθυνοι για τον ξεπεσμό και την πτώση της εκκλησιαστικής μουσικής, [Είς Ορθόδοξος], Περί της καθ' ημάς Εκκλησιαστικής Μουσικής ή κατηγοριών αναίρεσις, εφ.Κωνσταντινούπολις, Κωνσταντινούπολη, 23.11.1899. Ο ανώνυμος συγγραφέας αναφέρεται και στις επιδράσεις που ασκεί και το ευρωπαϊκό μέλος στους ψάλτες.
- [8] Γενικά ο τύπος και οι σχετικές εκδόσεις της Πόλης, κατά το διάστημα αυτό, τονίζουν την απλότητα του μέλους της εκκλησιαστικής μουσικής αλλά και την αναγκαιότητα της κατανοητής μελωδίας με την οποία πρέπει να ψάλλονται οι ύμνοι. Αυτό γίνεται και με προτροπή της Μεγάλης Εκκλησίας, Ν. Περσίδου, Φιλόχριστος Ερμηνεία των ιερών τελετών της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, Εν Κωνσταντινουπόλει, 1864, σελ. 7,8 και Προλεγόμενα, άνευ αρ. σελίδας.
- [9] Α.Γ. Κολόμβου, ο ρυθμός εν τοις άσμασι της Εκκλησίας, Κωνσταντινούπολις, 31.5.1900.
- [10] Το ίδιο δυναμική είναι και η παράδοση της εκκλησιαστικής μουσικής στη Σμύρνη, καθ' όλο το διάστημα που εξετάζουμε. Οι τάσεις για τη διατήρηση της παραδοσιακής μουσικής υπάρχουν και στη Σμύρνη, Π. Γριτσάνη, Περί μουσικής, Αμάλθεια, Σμύρνη, 23.10.1874.
- [11] Ανωνύμου, Βιογραφία του Μ. Μισαηλίδη, Φόρμιγξ, Αθήνα, αρ. 5, 1903.
- [12] Ο Ανδρέας Σπαθάρης ήταν από τα πρώτα ενεργά μέλη του πρώτου Μουσικού Συλλόγου της Πόλης που είχε ιδρυθεί το 1863 και του οποίου ήταν ο πρώτος γραμματέας του το 1864. Ιδές, Ανώνυμο Σημείωμα, Αρμονία, Κωνσταντινούπολη, 7.7.1865
- [13] Ανδρ. Σπαθάρη, Πανηγυρικός Λόγος του εις την επέτειον εορτήν του περί την μουσικήν ασχολουμένου Ελληνικού Συλλόγου Ερμή, Νεολόγου Εβδομαδιαία Επιθεώρησις, Κωνσταντινούπολη, 19.12.1893, σελ. 133-139. Ο Σπαθάρης κατέχει άριστες γνώσεις της ιστορίας και της παρασημαντικής της ευρωπαϊκής μουσικής, πρβλ. Ανδρέα Σπαθάρη, Σκέψεις τινες περί μουσικής, Φόρμιγξ, 15-30.9.1910.
- [14] Γ. Καμαράδου-Βυζαντίου, Βιογραφία Νηλέως Καμαράδου Μουσικοδιδασκάλου, Αθήνα, 1976, σελ. 17.
- [15] Γ. Παχτίκου, Η Αρχαία και η Βυζαντινή μουσική, Ταχυδρόμος, Κωνσταντινούπολη, 22.2.1898

ΠΗΓΗ: ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ